บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดของการร่วมกันดำเนินการตามกระบวนการวิจัย 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนักและศึกษาปัญหา 2) การวางแผนปฏิบัติการแก้ปัญหา 3) การปฏิบัติตามแผนการแก้ปัญหา 4) การประเมินและสรุปผล และ 5) การสะท้อนผลกลับจากการดำเนินการแก้ปัญหา ผู้วิจัยใช้โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นสนามศึกษา เนื่องจากมีนักเรียนบางส่วนขาดความรับผิดชอบในการเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา และผู้วิจัยเป็นครูในโรงเรียนมีนบุรี มีความรู้ ความเข้าใจปรากฏการณ์ในสนามศึกษาและได้รับความร่วมมือความสะดวกในการติดต่อประสานงานและการติดตามผลการวิจัยจากผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบจำนวน 10 คน และผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน ครูจำนวน 8 คน และผู้ปกครองจำนวน 10 คน โดยทั้งครูและผู้ปกครองเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับไม่มีส่วนร่วม และการประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลเพื่อประกอบในการตีความหมายและทำการสังเคราะห์เป็นผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนและภาพรวมของการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางและการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนักและศึกษาปัญหา 2) การวางแผนปฏิบัติการแก้ปัญหา 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การประเมินและสรุปผล และ 5) การสะท้อนผลกลับ

ของการดำเนินการแก้ปัญหา โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนปรากฏว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อมในการเรียนและปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก กล่าวคือ นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมมากขึ้น รู้จักการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนและหนังสือมาจากบ้านและในชั่วโมงเรียน โดยปฏิบัติได้ทุกวันอย่างสม่ำเสมอ สนใจฟังคำสั่งพร้อมกับปฏิบัติตามคำสั่งของครูทันที

2.2 การเอาใจใส่ต่อการเรียนอยู่ในระดับดี กล่าวคือ นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้นโดยปฏิบัติได้บ่อย ๆ และปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ รู้จักทำการบ้านเสร็จเรียบร้อยก่อนออกไปเล่น นอกจากนี้ยังรู้จักใช้เวลาว่างด้วยการอ่านหนังสือมากขึ้นๆ และมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ความขยันอดทนเรียนอยู่ในระดับดี กล่าวคือ นักเรียนขยันอดทน เอาใจใส่ต่อการเรียนมากขึ้น ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความพยายามและตั้งใจ ไม่หยอกล้อเล่นกัน ลุกออกจากที่นั่งน้อยลง มีความอดทนตั้งใจฟังเวลาครูสอนหรืออธิบายและรู้จักซักถามเมื่อไม่เข้าใจโดยปฏิบัติได้บ่อย ๆ

2.4 ความพยายามปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกหัดอยู่ในระดับดี กล่าวคือ นักเรียนมีความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขและรับผิดชอบในการทำแบบฝึกหัด เมื่อพบข้อบกพร่องได้พยายามนำไปแก้ไขใหม่โดยปฏิบัติได้บ่อย ๆ และปฏิบัติตามคำแนะนำของครูกับผู้ปกครองด้วยความเต็มใจ

2.5 ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงเวลาอยู่ในระดับดี กล่าวคือ นักเรียนรับผิดชอบในการส่งงานต่าง ๆ ตรงเวลามากขึ้นโดยปฏิบัติได้บ่อย ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางและการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

ด้านนักเรียน ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนตามแนวทางการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมในการเรียนและปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก รู้จักการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนและหนังสือ

มาจากบ้านมากขึ้น สนใจฟังคำสั่งพร้อมกับปฏิบัติตามคำสั่งของครูทันที ซึ่งเกิดจากการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อชี้แจงแนวทางการเรียนการสอนและการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น รู้จักการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้เรียบร้อยก่อนมาโรงเรียนและก่อนครูเข้าสอน สนใจฟังคำสั่งและพยายามปฏิบัติตามคำสั่งของครูมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูและผู้ปกครองมีวิธีการสื่อสารอย่างหลากหลาย เช่น การใช้โทรศัพท์ การเชิญผู้ปกครองมาพบโดยตรง การเขียนติดต่อสื่อสารในสมุดบันทึกเด็กดีประจำสัปดาห์ การสื่อสารผ่านนักเรียนโดยตรง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความรับผิดชอบให้กับนักเรียนไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ คำรณ วาปี (2547 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า แนวทางการเสริมสร้างวินัยความรับผิดชอบของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังและดำเนินอย่างต่อเนื่องเป็นระบบสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงนโยบายและขอความร่วมมือช่วยดูแลนักเรียน นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและครูมีส่วนร่วมรับรู้ข่าวสาร ซึ่งเป็นกระบวนการป้อนกลับ โดยผู้ได้รับข่าวสารมีโอกาสที่จะพูดถึงปัญหาตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาโดยตรงได้อย่างมีเสรีภาพ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังติดต่อสื่อสารโดยไม่มีการบิดเบือนข้อมูล ซึ่งเบญจา แสงมลิ, อ้างถึงในเทอดศักดิ์ จันเสวี (2549 : 104 - 105) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ มีประโยชน์ต่อโรงเรียนโดยตรงซึ่งการติดต่อมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การเยี่ยมเยียนที่บ้าน การติดต่อทางโทรศัพท์ หรือการประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น

2. การเอาใจใส่ต่อการเรียน พบว่า นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี โดยมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ ทำการบ้านเสร็จเรียบร้อยก่อนออกไปเล่น รู้จักใช้เวลาว่างด้วยการอ่านหนังสือมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการสร้างความตระหนักและปลูกฝังความรับผิดชอบจากทางบ้านและโรงเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ รู้จักรับผิดชอบหน้าที่และปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ เช่น รู้จักทำการบ้านให้เสร็จเรียบร้อยก่อนออกไปเล่น รู้จักใช้เวลาว่างโดยการอ่านหนังสือหลังจากทำการบ้านหรือทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีความกระตือรือร้นสนใจเรียน อยากรู้อยากเห็น รู้จักคิดรู้จักถามในสิ่งที่ตนเองสงสัย และมีความรู้ความเข้าใจในการเรียน สังเกตได้จากพัฒนาการด้านการเรียนดีขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูและผู้ปกครองใช้วิธีการอย่างหลากหลายในการสร้างความตระหนักและปลูกฝังความรับผิดชอบได้แก่ ผู้ปกครองให้นักเรียนทำการบ้านทันทีเมื่อถึงบ้าน ใช้วิธีการปลูกฝังโดยการบอกกล่าวแนะนำซ้ำ ๆ ในสิ่งที่เป็นหน้าที่ของนักเรียน การฝึกนักเรียนรับผิดชอบดูแลสิ่งของของตัวเอง การมอบหมายให้นักเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบของตัวเอง ฝึกระเบียบให้เป็นคนตรงต่อเวลา คอยดูแลให้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ฝึกให้เป็นคนมีระเบียบเก็บของให้เข้าที่หลังจากใช้งาน

เสร็จ การอบรมความรับผิดชอบด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ปลูกฝังจิตอาสาช่วยผู้อื่น ส่งเสริมให้เด็กประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและโรงเรียน เป็นต้น การสร้างความตระหนักและปลูกฝังความรับผิดชอบเกิดจากการลงมือปฏิบัติ ดังที่กรมวิชาการ (2543 : 34) กล่าวว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบกับเด็กต้องเกิดจากเด็กได้ทำได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความเคยชินและเกิดเป็นนิสัยที่ฝังแน่นจนกลายเป็นค่านิยมต่อไป เพราะการปลูกฝังและสร้างความตระหนักเป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกฝนให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้และเห็นคุณค่าในพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

3. ความขยันอดทนเรียน พบว่า นักเรียนมีความขยันอดทนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มีการเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความพยายามและตั้งใจ มีความอดทนตั้งใจฟังเวลาครูอธิบายหรือสอนไม่หยอกล้อกัน ลุกออกจากที่นั่งน้อยลง รู้จักซักถามเมื่อไม่เข้าใจ ซึ่งเกิดจากการเสริมแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จตรงเป้าหมายจากครูและผู้ปกครอง เช่น การพูดให้กำลังใจและชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนและปฏิบัติงาน รู้จักรับผิดชอบในการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนในแต่ละวัน พยายามปฏิบัติตามคำแนะนำจากครูและพ่อแม่ รู้จักหน้าที่ของตนเอง พยามยามปฏิบัติตามกฎกติกาที่บ้านและที่โรงเรียน มีความพยายามทำงานให้เสร็จตามเวลากำหนด รู้จักปรับปรุงแก้ไขงานที่ได้รับมอบหมายทันทีที่ครูแนะนำ มีความเอาใจใส่กระตือรือร้นอยากรู้อยากเรียน รู้จักคิดรู้จักถามในสิ่งที่ตนเองสงสัย เมื่อพบข้อบกพร่องในแบบฝึกหัดของตนเอง จะพยายามปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของครูและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของครูและผู้ปกครองด้วยความเต็มใจ การทำงานมีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงเวลามากขึ้น โดยไม่ต้องบอกกล่าวซ้ำ ๆ รู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ ทั้งนี้เกิดครูและผู้ปกครองใช้การเสริมแรงจูงใจที่เหมาะสมกับนักเรียน ได้แก่ การให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ชอบ การให้ดาวแต้มคะแนน การวาดรูปหรืออ่านหนังสือ ส่งผลให้นักเรียนปรับเปลี่ยนนิสัยตนเองให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ดังที่อารมณ์ ฉนวนจิตร (2545 : 93) กล่าวว่า การสร้างเสริมคุณธรรมที่ใช้ได้ผลสำหรับเด็ก โดยการให้คะแนนเป็นการปลูกฝังที่ได้ผลดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวนา วุฒิดำรง (อ้างถึงในอรรถนารถ บุญเกิด. 2546 : 58) ที่ใช้หลักการ Premark ร่วมกับการจดบันทึกด้วยแต้มหรือดาว ในการเพิ่มสัมฤทธิผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่ตนสนใจ หลังจากทำการบ้านเสร็จ ผลปรากฏว่าสัมฤทธิผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ไม่ได้มีการวางเงื่อนไขในการใช้กิจกรรมและอรรถนารถ บุญเกิด (2546 : 54) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมแรงในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว

จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยกิจกรรมที่นักเรียนชอบทำ สามารถปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ พฤติกรรมการทำแบบฝึกหัดเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 42.48 ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 405 - 407) ในขั้นที่ 2 กล่าวว่าการใช้หลักการแสวงหารางวัล (Naively egoistic orientation) ของเด็กอายุ 7 ปี - 10 ปี เพื่อการกระทำดีหรือการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นในขั้นนี้เด็กจะเห็นความสำคัญของการได้รับรางวัลหรือคำชมเชย การสัญญาว่าจะให้รางวัลจึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กกระทำความดี

4. ความพยายามปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกหัด พบว่า นักเรียนมีความพยายามปรับปรุงแก้ไขและรับผิดชอบในการทำแบบฝึกหัดอยู่ในเกณฑ์ระดับดี เมื่อพบข้อบกพร่องได้พยายามนำไปแก้ไขใหม่ ปฏิบัติตามคำแนะนำของครูและผู้ปกครองด้วยความเต็มใจ ซึ่งเกิดจากการเอาใจใส่ดูแลจากโรงเรียนสู่บ้านและจากบ้านสู่โรงเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น รู้จักปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกหัดตามคำแนะนำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูและผู้ปกครองได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการพูดคุยสอบถามถึงปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ครูและผู้ปกครองยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตามในเรื่องของความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : 165) กล่าวว่า การเป็นตัวแบบที่ดีจะส่งผลโดยตรงทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ ความมั่นใจและค่านิยมที่ดี เพราะว่านักเรียนได้รับรู้จากการเห็นตัวอย่างจากครูและผู้ปกครอง เป็นการเรียนรู้ที่ดีกว่าการบอกกล่าวหรือการสอน เช่น ความมุ่งมานะ ความรับผิดชอบ ความอดทน เป็นต้น โดยอาศัยกิจกรรมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นสื่อให้เกิดแบบอย่างที่ดี แต่การเป็นแบบอย่างของครูและผู้ปกครองต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จึงจะส่งผลให้นักเรียนแสดงออกตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ชัดเจนมากขึ้น

5. ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ระดับดี โดยส่งการบ้าน แบบฝึกหัดและงานต่าง ๆ ได้ตรงเวลามากขึ้น ซึ่งเกิดจากครูและผู้ปกครองร่วมมือตรวจสอบงานและการบ้าน จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการส่งงานที่ได้รับมอบหมายได้ตรงเวลามากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูและผู้ปกครองมีการตรวจงาน การบ้านและแบบฝึกหัดของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่มากขึ้น นักเรียนเกิดความมั่นใจในการทำการบ้าน แบบฝึกหัดและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550 : 167) ที่ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวะศึกษาเอกชน ได้กล่าวว่า ความมั่นใจส่งผลให้นักเรียนเกิดวินัยและความมีวินัยส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของ

นักเรียน เพราะว่าการมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญทำให้เกิดวินัยในตัวนักเรียน เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาอยู่โรงเรียนและที่บ้าน สอดคล้องกับกำพล สินันตา (2547 : บทคัดย่อ) กล่าวว่าความร่วมมือสร้างวินัยความรับผิดชอบให้เกิดในตัวนักเรียนจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน รวมถึงการควบคุมดูแลการประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบอย่างจริงจังจากครูและผู้ปกครอง ที่คอยกล่าวย้ำเตือนเป็นประจำ อธิบายให้นักเรียนเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติจนเป็นนิสัยที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ช่วยดูแลพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัยที่บ้าน ส่วนครูช่วยดูแลพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัยที่โรงเรียน

ด้านผู้ร่วมวิจัย การสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมวิจัยและสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ก่อนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความรับผิดชอบน้อยมาก เพราะส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่มีเวลาต้องไปประกอบอาชีพ ส่วนทางโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้เท่าที่ควร และไม่มีกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน ต่างฝ่ายแยกบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความเชื่อมโยงเข้าหากัน เมื่อนักเรียนอยู่ในโรงเรียนผู้ปกครองจะปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของครูและโรงเรียนเป็นผู้ดูแล เมื่อกลับบ้านเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองดูแล ซึ่งสอดคล้องกับเทอดศักดิ์ จันเสวี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเขตเทศบาลจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ไม่มีเวลาและโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมกับโรงเรียนเท่าที่ควร แต่หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนมีนบุรีแล้ว พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง มีการทำงานในลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต เกิดความตระหนักและศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและจริงจัง โดยมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนให้ดีขึ้นได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตลอดภาคเรียนที่ 2 ซึ่งระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยได้นำอุปสรรคปัญหาที่เกิดจากกระบวนการปฏิบัติงานมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ส่งผลให้การสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับสมพงษ์ ฤทธิรณ (2550 : 169) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองการะโก กิ่งอำเภอ

แคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเพื่อการดำเนินการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์แนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน จนสามารถพัฒนาเสริมสร้างวินัยของนักเรียนดีจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมได้สร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครองในโรงเรียนมีนบุรี เกิดการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก และรับรู้รายละเอียดพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น นอกจากนี้ยังทราบผลพัฒนาการด้านการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับเข็มทอง ปันคำ (2549 : บทคัดย่อ) ที่ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม พบว่า กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เกิดความตระหนัก ความสามัคคี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกัน ผู้มีส่วนร่วมเกิดความพยายาม ความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือโรงเรียนทุก ๆ ด้าน ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีและชัดเจน จนเกิดกระบวนการที่ต่อเนื่องส่งผลให้นักเรียนสามารถรับผิดชอบหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการศึกษาปัญหา วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และสะท้อนผลกลับ จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายในการวิจัย

1.2 นอกจากจะนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว แต่ควรนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งจะส่งผลดีต่อตัวนักเรียนมากกว่าที่จะปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วจึงแก้ปัญหา

1.3 การนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิด หลักการ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นอย่างดี จะช่วยให้การดำเนินการวิจัยประสบผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการสร้างเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับนักเรียนทุกระดับชั้น นอกจากนี้ควรศึกษาแนวทางการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน จะทำให้การแก้ปัญหาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเรื่องความคงทนของผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม